

התחול בנק יאבג

המחייבים טוענים כי המטכ"ל, העמוס בתפקידים לרוב והאמון על התפיסה הכלכלית, אינו מסוגל להתמסר כראוי לחילות היבשה, לגבש תורות לחימה יבשתיות, לשלב את כולם יחד במסגרת מחשבתית ואיגרונית. כמי שמתעניין בענייני צה"ל, נטיתי תמיד לצד המחייבים.

אירועי יום הכיפורים היוקדו בי דיעה זו. יתר על כן, הרפורמה שאושרה עליי עזר וייצמן, ביוזמתו של טליק, נראית לי מצומצמת מדי, מכיוון שהיא יוצרת מטה מתאם, אך לא מטה מפקד.

אולם טוב המעט מלא-כלום. הנסיונות הנעשים עתה, בעיקר מצד הרמטכ"ל הנוכחי, לבלום את הרפורמה שהרמטכ"ל הסכים לה בשעתו מאונס, מעוררים בי מחשבות נוגות מאוד.

כיצד יש להתייחס לרמטכ"ל המודיע כאחד הימים בממשלה שהוא תומך ברפורמה — והמודיע כעבור שנה כי לא הסכים לה מעולם, וכי תמיכתו הקודמת היתה רק מן הפה ורחוק?

■ ■ ■

אך הוויכוח האמיתי הוא מעבר לכל העניינים האישיים. אל נביח לרכילות אישיות להאפיל על העניין עצמו, העומד כאן לדיון.

הנושא הוא כוח-המחץ של כוחות היבשה של צה"ל. נוצר כאן מצב שהוא, לכאורה, אבסורדי — אך שהוא לאמיתו של דבר הגיוני לגמרי.

למראית-עין, אין יונה פוליטית צריכה לתמוך בצבא חזק, המסוגל לפרוק קדימה בכל עת. ושוב למראית-עין, צריך נץ פוליטי לתמוך ברפורמה שיש בה כדי לחזק את הכושר ההתקפי של צה"ל. למעשה קיים בישראל מצב הפוך. וזאת כי מיקרה.

הנציג מתנגדים ברובם המכריע — מילבד כמה חריגים. כמו אריק שרון, כמדומני — להקמת מיפקדת כוחות היבשה, היונים תומכים בה.

הרכילות יכולים לייחס זאת לנימוקים אישיים. טליק, נביא המיפקדה החדשה, נחשב כיונה מופלגת. רפול, המתנגד לה עתה, נחשב כנץ מובהק.

אך הריבוי עמוקים הרבה יותר. ההבדל העיקרי בין נציגים ויונים בזירה המדינית הוא בכוננות להחזיר את השטחים הכבושים תמורת שלום.

היונים אינם אוטופיסטים. שום אדם רציני לא יעלה על דעתו כי למחרת ביוניו של ה' שזום המקיף, שכמיסגרתו יוחזרו השטחים הכבושים ויקמו סידורי-ביטחון שונים, יחזקו הצורך בצה"ל.

להיפך: השלום החדש יהיה זקוק להגנה. כדי למנוע כל פיתוי ליסודות הרפתקניים וקיצוניים, שיישרדו בשטח, לנצל את המצב החדש.

הצבא יצטרך אז להגן על המדינה מתוך שטח קטן יותר, כאשר הגבול החדש-ישן יהיה קרוב לריכוזי האוכלוסיה שלנו.

נובע מכך שדווקא היונים צריכים לחייב את קיומו של צה"ל יעיל, המוכן לפעולה מונעת מהירה ביבשה, שתרחיק בשעת-הצורך את הסכנה ממרכזי ישראל.

בקיצור: התפיסה היונית מובילה לתפיסה של מלחמת-הבזק, בהשלמה חיונית לסידורי-הביטחון שייכללו בחוזה-השלום, לפחות בי תקופה שבין כינון השלום ובין יצירת מציאות כללית חדשה במרחב.

(מעולם לא הסתדתי זאת בשיוחתי עם אישים ערביים ביכלל ופלסטיניים בפרט. לעומת זאת ברור לי שגם הצד השני יהיה זקוק לסידורי-ביטחון משלו.)

הנציגים, לעומת זאת, פטורים מבעייה זו. הם יכולים לשחק בתפיסות מימי-מתושה, כמו "ההגנה המרחבית", התאמת להפיק את "שאיפת-ההתחלות שלהם. מכיוון שהגבולות יישארו, דעתם, רחוקים ממרכזי המדינה, הם יכולים לשים את הדגש על מילחמה מטאפית.

מובן שהדברים אינם כה פשוטים וחדים, כפי שאני מצייך אותם כיון. הבעיות מורכבות יותר. בין שתי התפיסות העקרוניות יש שיטת-הפקד ושיטת-היחסיפה. אך התמונה העקרונית ברורה.

■ ■ ■

על רקע זה מעניינים ביותר דבריו של האלוף דן שומרון. תמיכתו הנמרצת בהקמתה של מיפקדת כוחות היבשה אינה מעשה אמיץ בלבד, אלא גם תרומה חשובה להוויכוח.

סתימת-הפה הקודקדמית שבאה בעקבות ראיון זה היא חכמה בדיון הדמוקרטי על עתיד המדינה, וגם כבושר המחשבות של צה"ל.

אני שמח שצמחו בצה"ל אלופים שיש להם הצו להביע את דעתם, ושיש להם מה לאבה.

עליידי שריהביטחון והרמטכ"ל, יש חשיבות גם מבחינה זו. אין זה סוד שיש עתה, בתיאוריה, חמישה מועמדים לתפקיד הרמטכ"ל: סגן-הרמטכ"ל, יקותיאל אדם; האחד ראי על תכנון מיפקדת-כוחות-היבשה, ישראל טל; ושלוש שת אלופי-הפיקוד, אביגדור בן-גל בצפון, משה לוי במרכז ודן שומרון בדרום.

מכיוון שמגוי וגמור עם הרמטכ"ל לטרפד את תוכניתו של טליק, קרוב לוודאי שאפסו סיכוייו להגיע לתפקיד הרם. וגם סיכוייו של קותי קלושים. הבהירה תהיה, מן הסתם, בין שלושה אלופי-הפיקוד, ובעיקר בין יאנוש בצפון ושומרון בדרום.

שניים אלה הם אישים שונים לחלוטין. הם נבדלים לא רק באופי, אלא גם בהשקפות הפוליטיות ובתפיסות צבאיות וסודיות — כפי שהיה ברור לכל מי שיוזע דקרא בשורות ובין השורות בראיונותיהם.

האלוף שומרון: היונים הם בעד

אך הבה נתעלם מן האישים המסויימים, ונציג את העניין בצורה מופשטת לגמרי:

נביח שיש שני מועמדים, אלוף אל"ף ואלוף ב"ת. נביח שאל"ף הוא נץ מופלג, חסיד גוש-אמונים, אדם השואף להגברת ההתנהלות, לפלישה ללבנון, למילחמה בסוריה. נביח שהוא מתנגד גם להסכסוך-השלום עם מצרים, להחזרת שארית סיני, ולרפורמה בצה"ל.

נביח שב"ת הוא ההיפך הגמור: יונה מובהקת, חסיד חוזה-השלום, מתנגד להרפתקות צבאיות, תומך נלהב ברפורמה סודית בצה"ל.

האם תיפוז ההכרעה ביניהם כמיקרה, כפי כי התחשבות בדעותיהם, רק מפני שא"ף הכיב על קודמו או על שריהביטחון, או מפני שב"ת הכיב על שומרון חדש?

בצורה כזאת אי-אפשר לנהל אף בנק בינוני או חברה כלכלית מצוייה. האם כך ננהל את המדינה?

■ ■ ■

ך מכאן לעניין העיקרי השנוי במחלוקת — מיפקדת כוחות-היבשה.

הרעיון הזה מתהלך בצה"ל, בצורה קיצונית הרבה יותר, מאז ימי הראשונים של המדינה. שמעתי אותו מפי יצחק שדה ויגאל אלון בראשית שנות ה'50. בשלב מסוים שיחק אלון ברעיון לחזור לצה"ל ולקבל מינוי זה על עצמו.

הרמטכ"לים התנגדו לרפורמה זו, מפני שי-סכרו כי המיפקדה החדשה תקבל לידה את רוב הסמכויות של הרמטכ"ל. היא תפקד על הגיונות, ואילו הרמטכ"ל שוב לא יהיה אלא מטה של תכנון, הנתייה ותיאום.

אצל אנשי-היבשה היו תמיד שתי גישות. המתנגדים אמרו שכיום שולטים אנשי-היבשה במטכ"ל. לא היה ולא יהיה רמטכ"ל שאינו אישי-יבשה. אך אם אנשי-היבשה יתארגנו במטה חדש, יוכל להבא עזר וייצמן חדש, או אישיים, להיות לרמטכ"ל, ובכך תיחלש השפעתם של אנשי-היבשה על דרכו של צה"ל. ואילו

חילונים צריכים להילחם, לא לכתוב! — ציונה וולנגטון הגדול, מנצח ווטרו, בנסיון-שווא לשים סף לגיירת האינסופית של צבאו.

חילונים צריכים לשתוק, לא להעניק ראיון נות! — מצווה עתה המצביא החדש, מנחם בניה, שריהביטחון השביעי של ישראל.

הוא התלגש למיקרא הראיון שהעניק אלוף פיקוד-הדרום, דן שומרון. עצם הענקת ראיון זה אושר מראש עליידי השר והרמטכ"ל.

בכך אימץ בגין לעצמו את הגישה של ששת קודמיו. הם עודדו את אלופיהם לדבר על המוראל הלאומי ועל סף-ישראל השלמה, על שבירת עצמותיו של האוייב ועל הצורך להתנהל מקונייטרה ועד קנטרה. אך הם

אסרו עליהם לאמר מילה אחת על הבעיות של צה"ל. משום כך הפך צה"ל אחד הצבאות האנטי-אינטלקטואליים בעולם.

מחשבתו האיטראטגית והטאקטית — שלא לדבר כלל על איטראטגיה-רבתי — קפאה לפני דור. אין בצה"ל, ואין בארץ ביכלל ויכוח בין אסכולות, דיון על תורות-לחימה — נושאים אינטלקטואליים שהם דם התמצית של צבא מתרענן ומתחדש.

ואל יאמר: הוויכוח צריך להיות, אך יש לנהלו בקרב צה"ל, מאחורי דלתים נעולות. זה מצלצל יפה, אך זה כוב. בהעדר ויכוח בחוץ, מת גם הוויכוח מבית. כי צה"ל הוא מבהנה טוטאליטרית, כמו כל צבא, והשולט בכומתה קובע מה ייאמר בו — ומה לא.

ענייני צה"ל נוגעים לכולנו. צבא כושל יביא כלייה על כולנו. מעשי הצבא משפיעים במידה רבה על עתידנו הלאומי והאישי.

האלופים צריכים לדבר. לדבר בסגנון מופקד, אחראי, שקול. בוודאי, אך אלוף שתכונות אלה חסרות לו — האם הוא צריך ביכלל להיות אלוף?

■ ■ ■

ך שני נימוקי שני לתביעה לאפשר לאלופים להביע את דעתם בפומבי על בעיות צבאיות חשובות. הרמטכ"ל של צה"ל מתמנה עליידי הממשלה — שהיא אוסף של פוליטיקאים, בניגוד לשיטה האמריקאית, אין מינוי זה זקוק אף לאישור ועדת-הביטחון של הכנסת, שגם היא אינה אלא אוסף של פוליטיקאים.

על פי אילו אמות-מידה מתמנה רמטכ"ל? על פי יוקרתו הצבאית של המועמד, קירבתו לפוליטיקאי זה או אחר, הוותק שלו בצה"ל, ועוד.

אין הוא זוכה במינוי כיגדל דיעותיו לגבי מהותו של צה"ל, מיכנהו, הרפורמות שהוא רוצה לחולל ותפיסתו האיטראטגית.

מכל הבהירות האלה מהווה הרמטכ"ל החדש אלמני בעיני האנשים הממנים אותו, במידה שאינם נוזנים משמועות ומרכילות.

הרמטכ"ל החדש נקנה כחתול בקיטינג. בארצות-הברית נחקר המועמד לראשות-המטה עליידי ועדה של הסנאט — חקירה ארוכה, מפורטת מאוד. בארץ אין המועמד נחקר אף עליידי חברי-הממשלה, אם שריהביטחון רוצה בו, וראשי-הממשלה מסכים — מי יפקפק? הרמטכ"ל החדש כד אינו נוכח כאשר נדון מינויו.

■ ■ ■

ך נתקבלו כמה מן ההחלטות החשובות ביותר בתולדות המדינה, בלי דיון ובלי ויכוח. כי מי שממנה את הרמטכ"ל הוא — קובע במידה רבה את דרכה של המדינה בשנים הקרובות.

בסוף 1953 מינתה הממשלה, על פי דרישתו של דויד בן-גוריון הפורש, רמטכ"ל חדש בשם משה דיין. האם יש ספק שבכך נקבעה דרך המדינה בשלוש השנים הבאות — עסקי-הביטחון, פעולות-התגמול, מיבצע-סיני? האם לא ברור כי הכל היה מתרחש אחרת, אילו התמנה אז, למשל, יצחק רבין?

הרמטכ"ל אינו "ראשון בין שווים". אין הוא יו"ר פורום הרמטכ"ל, המנצח על הוויכוח והעורך הצבאיות.

אם אין הרמטכ"ל רוצה ביכלל בוויכוח על הכרעות צבאיות — חיים בר-לב החניק כל ויכוח כזה באיבו — הרי אין ויכוח. וגם כשיש ויכוח, דעת הרמטכ"ל היא הקובעת בסופו, והוא לבדו מחליט.

כלפי הממשלה, הכנסת והעם כולו, דעת הרמטכ"ל היא "דעת צה"ל". ובישראל, לדעת צה"ל יש השפעה רבה — גדולה לאין שיעור מכפי שנראה לעין — על הכרעות בסיסיות של המדינה.

אם כן, האם אין עפ"י-ישראל ונבחריו זכאים לדעת מראש מה הן דיעותיו של האיש אשר בידיו עומדות להימסר סמכויות כאלה?

לויכוח שהחל עם ראיונות האלופים, ושהוחנן מייד